

Vai Latgale būs vienota?

Latvijas administratīvi teritoriālās reformas jautājumi tika pārrunāti pašvaldību lietu valsts ministra Ērika Zunda tikšanās reizē ar pašvaldību vadītājiem šī mēneša sākumā. Kaut arī pašvaldību lietu pārvaldes zāles nelielā ietilpība bija ierobežojusi uzaicināto pašvaldību pārstāvju skaitu, atzistama likās ministrijas gatavība apspriest reformas koncepciju tās izstrādes gaitā. Pašlaik vēl nevar runāt par kādu gatavu reformas modeli, taču tās pamatprincipi skar visus trīs teritoriālos līmeņus — gan esošos pagastus (pilsētas) un rajonus, gan arī jaunizveidojamos apriņķus.

Vislielākā skaidrība ir jautājumā par vietējām pašvaldībām — pagastos un mazpilsētās. Tās ir ievēlētas uz 4 gadiem, un pirmos trīs gadus tiks veicināta brīvprātīga apvienošana. Straujākas pārmaiņas iespējamas 2000. gadā, bet precīzākas vietējās reformas aprises, acīmredzot, noteiks jau 7. Saeima. Atcerēsimies gan to, ka pašreizējās valdības deklarācija paredz ne vairāk kā 200 pirmā līmeņa pašvaldību veidošanu valstī.

Pēdējos gados rajonu pašvaldību veicamo funkciju skaits ir strauji sarucis. Veselības aizsardzības finansēšana ir nodota Valsts slimokasei, sociālā palīdzība, vispārējās vidējās izglītības nodrošināšana un daudzas citas funkcijas — vietējām pašvaldībām. Šo procesu rezultātā visai loģiska liekas šā gada laikā paredzamā vēlēto rajona padomju darbības izbeigšana.

Manuprāt, izvēlētais «4 + 1» apriņķu modelis uzskatāms par labāko no piedāvātajiem. Daudzi no reformas kritiķiem paredz, ka šis variants izraisīs valsts pārvaldes centralizāciju, gudrāko prātu un kapitāla aizplūšanu uz izveidoto novadu centriem. Negribētu šim viedoklim piekrist, jo drīzāk jau par pārspilēti centralizētu jāuzskata pašreizējo valsts uzbūvi ar daudziem nelieliem rajoniem un pārpildīto Rīgu, kurā darbojošies politiķi parasti neredz neko tālāk par lielpilsētas robežu.

Lielo novadu Latvija — tā ir ne tikai iespēja realizēt Satversmes normu, kas nosaka valsts iedalījumu Kurzemē, Vidzemē, Zemgalē un Latgalē, bet tas ir arī priekšnoteikums šo pašlaik sadrumstaloto novadu uzplaukumam. Spēcīgu novadu izveidošana atbilst kultūrvēsturisko reģionu robežām, to teritorijās varētu tikt uzlabots slimokasu darbs, veicināta investīciju piesaiste un labāk koordinēta augstākā un arudzglītība.

Bieži vien, šķiet, pārspilēti tiek saasināts jautājums par apriņķa administratīvā centra attālināšanos no iedzīvotājiem. Jau šodien vi-

sus ar pašvaldībām saistītos jautājumus cilvēki var nokārtot vietējā pašvaldībā. Uz rajona centru iedzīvotāji galvenokārt dodas, lai apmeklētu tur koncentrētās valsts iestādes — Nodarbinātības valsts dienestu, Ceļu satiksmes drošības departamentu, Valsts ieņēmumu dienestu, tiesu, prokuratūru, Vides veselības centru, Pilsonības un imigrācijas departamentu vai kādu citu no daudzajām valsts pārvaldes struktūrvienībām.

Apriņķa centra izvietošana kādā no pilsetām nenozīmē automātisku šo iestāžu pārcelšanos uz turieni, un arī minētā tikšanās reizē Ē.Zunda uzsvēra, ka administratīvajām funkcijām ir jābūt izkļiedtām apriņķa ietvaros starp dažādām pašvaldībām. Reformas veikšana dod iespēju nevis ierēdniecībai attālināties no iedzīvotājiem, bet gluži otrādi — ļauj izvīzīt jautājumu par iestāžu dekoncentrāciju arī ārpus pastāvošo rajonu centriem. Katrā ziņā tagad pastāvošā administratīvā struktūra nav uzskatāma par optimālu no visu pašvaldību viedokļa.

Šajā nelielajā rakstā nav iespējams aplūkot visus gaidāmās reformas aspektus, taču pašvaldībām un iedzīvotājiem nevajadzētu ieņemt nogaidošu vai galēji kritisku pozīciju. Reforma ir neizbēgama, taču to, kāda tā būs, varam ietekmēt arī mēs, izsakot un nosūtot valdībai savus priekšlikumus. Arī no mums ir atkarīgs, vai pastāvēs vienota, spēcīga un atjaunota Latgale.

Visvaldis Gercāns,
Līvānu pilsētas domes priekšsēdētājs